

Кваша С.М., Діброва А.Д.,
Жемойда О.В.

АГРАРНА ПОЛІТИКА

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В.

АГРАРНА ПОЛІТИКА

Навчальний посібник

Київ
Видавництво Ліра-К
2018

УДК 338.43.012.23(477)(075.8)
К32

Рецензенти:

Фурдичко О.І., д.е.н., професор, академік НААН України, директор Інституту агроєкології і природокористування НААН України;

Пугачов М.І., д.е.н., професор, заступник директора з наукової роботи ННЦ «Інститут аграрної економіки»;

Єрмаков О.Ю., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки праці та соціального розвитку НУБіП України.

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В.

Аграрна політика : навчальний посібник / С.М. Кваша, А.Д. Діброва, О.В. Жемойда. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. – 388 с.

ISBN 978-617-7605-77-4

У посібнику розкрито теоретичні та методологічні засади формування аграрної політики, визначено цілі й пріоритети аграрної політики, критерії результативності прийняття агрополітичних рішень. Здійснено класифікацію та узагальнено методологічні підходи щодо оцінки ефективності державної підтримки сільського господарства. Розкрито економічний зміст та оцінено застосування інструментів регулювання попиту й пропозиції щодо регулювання агропродовольчого ринку.

Проаналізовано та систематизовано основні етапи розвитку аграрної політики України, оцінено вплив та значення макроекономічних чинників на розвиток вітчизняного сільського господарства.

Здійснено аналіз сучасних тенденцій світового продовольчого ринку в контексті очікуваних змін. Узагальнено основні етапи формування та розвитку аграрної політики країн ЄС, США, Канади, країн Латинської Америки, Китаю, Австралії та Нової Зеландії, РФ, Казахстану і Японії.

Охарактеризовано сучасні й потенційні глобальні виклики, що стоять перед суспільством та обґрунтовано роль аграрної політики в мінімізації їх негативного впливу. Обґрунтовано стратегічні пріоритети подальшого розвитку аграрної політики України на середньо- та довгострокову перспективу.

Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів і студентів закладів вищої освіти, фахівців агропромислового виробництва, працівників органів державної влади та усіх, хто цікавиться проблемами розвитку аграрної політики.

*Видання здійснено за підтримки проекту
«Німецько-український агрополітичний діалог»*

ISBN 978-617-7605-77-4

© Кваша С.М., Діброва А.Д.,
Жемойда О.В., 2018
© Видавництво Ліра-К, 2018

ЗМІСТ

Передмова	6
Розділ 1. Теорія та методологія аграрної політики	8
1.1. Теоретичні основи аграрної політики	9
1.1.1. Взаємозв'язок між аграрною, загальною політикою та політикою суміжних галузей	9
1.1.2. Визначення та специфіка аграрної політики.....	14
1.1.3. Історичні аспекти виникнення макроекономічного регулювання.....	26
1.1.4. Зона конфлікту економічних інтересів та суспільних потреб в політичному контексті	33
1.1.5. Державна підтримка аграрного сектору економіки як механізм реалізації аграрної політики	43
1.2. Методологічні основи формування та аналізу аграрної політики	49
1.2.1. Цілі та пріоритети аграрної політики	49
1.2.2. Критерії ефективності державного регулювання аграрного сектору економіки	56
1.2.3. Методологічні підходи щодо оцінки ефективності державної підтримки сільського господарства	62
1.2.4. Концепція витрат та концепція корисності аналізу рівня добробуту суспільства	66
1.2.5. Застосування аналізу рівня добробуту суспільства	70
1.2.6. Підходи щодо моделювання та аналізу політики	73
1.2.7. Основні моделі міжнародної торгівлі агропродовольчими товарами та аналізу внутрішньої аграрної й торговельної політики	78
1.3. Інститути та інструменти аграрної політики.....	82
1.3.1. Роль інститутів у розвитку та регулюванні аграрного сектору	82
1.3.2. Інструменти регулювання попиту	87
1.3.3. Інструменти регулювання пропозиції	94
1.3.4. Інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності.....	99
1.3.5. Інструменти організаційного, інфраструктурного та інформаційного характеру	106
Розділ 2. Аграрна політика України	111
2.1. Аналіз розвитку аграрної політики України.....	112
2.1.1. Приватизація та розвиток земельних відносин.....	112
2.1.1.1. Соціально-економічні очікування від земельної реформи в Україні.....	115
2.1.1.2. Організаційно-економічні засади та напрями забезпечення ефективного землекористування.....	117
2.1.1.3. Зарубіжний досвід функціонування ринку землі та його розвиток в Україні.....	120
2.1.2. Вступ до СОТ та можливості і вимоги в рамках інтеграції з ЄС (ГВ ЗВТ)	123

2.2.	Сучасний стан аграрного бізнесу України	130
2.2.1.	Землеволодіння та землекористування	131
2.2.2.	Динаміка обсягів виробництва валової продукції і валової доданої вартості у сільському господарстві та їх частка у національній економіці	140
2.3.	Макроекономічні чинники аграрної політики	144
2.3.1.	Соціально-економічні індекси розвитку аграрної економіки	144
2.3.2.	Соціально-економічні очікування від земельної реформи в Україні	146
2.3.3.	Сутність податків та їх вплив на суспільний добробут	148
2.3.4.	Податкове регулювання аграрного сектору економіки	151
2.3.5.	Продовольча безпека та самозабезпеченість харчовими продуктами	159
2.3.6.	Організаційно-економічні засади та напрями забезпечення ефективного землекористування	172
2.3.7.	Економічна сутність, мета та принципи фінансового забезпечення аграрного сектору економіки України	175
2.4.	Сучасна законодавча та інституційна основа сільського господарства	181
2.4.1.	Органи державного регулювання та управління сільським господарством України	181
2.4.2.	Законодавче забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України	191
Розділ 3.	Аграрна політика країн світу	202
3.1.	Сучасні тенденції світового продовольчого ринку в контексті очікуваних змін	204
3.2.	Історія виникнення та основні етапи реформування спільної аграрної політики (САП) Європейського союзу	214
3.2.1.	Аграрна політика Європейського Союзу – короткий історичний екскурс	214
3.2.2.	Органи управління та механізм функціонування САП	220
3.3.	Аграрна політика США та Канади	256
3.3.1.	Аграрна політика Сполучених Штатів Америки	256
3.3.2.	Аграрна політика Канади	259
3.4.	Аграрна політика країн Латинської Америки	266
3.4.1.	Аграрна політика Бразилії	266
3.5.	Аграрна політика Китаю	277
3.6.	Аграрна політика Австралії та Нової Зеландії	281
3.6.1.	Аграрна політика Австралії	281
3.6.2.	Аграрна політика Нової Зеландії	284
3.7.	Аграрна політика країн митного союзу	291
3.7.1.	Аграрна політика Російської Федерації	291
3.7.2.	Аграрна політика Казахстану	304
3.8.	Аграрна політика Японії	311
Розділ 4.	Сучасні виклики суспільства та Аграрна політика	317
4.1.	Урбанізація міграція і обмеженість земельних ресурсів	318
4.1.1.	Суть та особливості урбаністичних процесів	318

4.1.2. Фактори впливу на розвиток аграрної політики	321
4.1.3. Трансформація землекористування в умовах урбанізації	321
4.1.4. Особливості урбанізації в Україні	324
4.1.5. Концепції підтримки сільських територій у аграрній політиці	326
4.2. Кліматичні зміни	329
4.2.1. Суть та особливості кліматичних змін	329
4.2.2. Фактори впливу на розвиток аграрної політики	332
4.2.3. Кліматичні зміни та економічна ефективність сільськогосподарського виробництва	333
4.2.4. Адаптаційні заходи в Україні	335
4.2.5. Механізми адаптації до змін клімату в аграрній політиці: досвід ЄС	337
4.3. Виробництво енергії з біомаси	339
4.4. Довкілля – земля, повітря, вода	344
4.4.1. Суть та особливості потенційних викликів розвитку сільського господарства.....	344
4.4.2. Фактори впливу на розвиток аграрної політики	349
4.4.3. Оцінка зовнішні витрат	350
4.4.4. Екологічна стійкість сільського господарства	353
4.4.5. Основні механізми регулювання та підтримки.....	359
4.5. Добробут тварин та якість і безпека продуктів харчування тваринного походження.....	360
4.5.1. Суть добробуту тварин – актуальність та нагальність	360
4.5.2. Фактори впливу на аграрну політику	365
4.5.3. Оцінка добробуту тварин та дотримання стандартів безпеки та якості продуктів тваринного походження	368
4.5.4. Огляд стану розвитку та результатів дотримання вимог у ЄС	371
4.5.4.1. Зміна вартості витрат на дотримання вимог щодо добробуту тварин у ЄС	371
4.5.4.2. Зміна вартості витрат на дотримання вимог щодо якості та безпеки продуктів харчування тваринного походження у ЄС.....	373
4.5.4.3. Вартість витрат на дотримання вимог відповідності та конкурентоспроможність.....	376
4.5.5. Етичне поводження із тваринами сільськогосподарського призначення в Україні	378
Список використаної літератури	379
Розділ 1	381
Розділ 2	382
Розділ 3	385
Розділ 4	384

ПЕРЕДМОВА

Для України як держави, де аграрний сектор є одним з ключових секторів економіки, надзвичайно важливим є існування всебічно науково обґрунтованої, цілеспрямованої, конструктивної аграрної політики, яка б за своєю логікою та принципами не лише відповідала курсу на прискорену ринкову трансформацію економічної системи країни, але й була її провідною ланкою, стимулювальним фактором. Звичайно, формування та реалізація аграрної політики є прерогативою державних органів влади. Разом з тим глибоке розуміння причин та цілей державного втручання в діяльність аграрного сектору, сучасні знання щодо практичних аспектів її здійснення та економічних наслідків застосування окремих інструментів є важливим напрямом підготовки фахівців аграрного профілю.

Формування ринкового середовища в аграрному секторі вимагає підготовки фахівців з широким економічним світоглядом, які могли б оперативно вирішувати основні проблеми агропромислового виробництва на засадах ринкових відносин. Разом з тим в умовах глобальних викликів зростає роль державного регулювання сільськогосподарського виробництва та агробізнесу загалом, що проявляється в аграрній політиці держави. Саме тому для підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі агропромислового комплексу необхідно надати їм повне розуміння аграрної політики, сформувавши сучасні та глибокі знання щодо теоретичних підходів до її формування та практичних аспектів здійснення.

Навчальна дисципліна «Аграрна політика» дає можливість опанувати методичні та методологічні основи розробки та реалізації комплексу заходів щодо підтримки та забезпечення розвитку сільського господарства в системі міжгалузевих зв'язків у національній економіці, а також оцінити з позиції теорії практичні дії державних структур щодо регулювання агропромислового виробництва країни.

Вивчення навчальної дисципліни «Аграрна політика» сприятиме підвищенню рівня загальноекономічної підготовки фахівців, формуванню у них навичок науково-аналітичного опрацювання проблем аграрного сектору з позиції загальнодержавних інтересів та інтересів сільськогосподарських виробників, дає можливість опанувати теоретичні підходи до розробки та реалізації комплексу заходів щодо регулювання і підтримки аграрного сектору, з іншого – дає підстави осмислити і оцінити практичні дії державних структур на конкретному історичному етапі життя країни.

Зважаючи на це, метою даного навчального посібника є формування у студентів ґрунтовних знань, теоретико-методологічних засад і практичних навичок реалізації аграрної політики держави, вміння оцінювати її ефективність та обґрунтовувати вибір тих чи інших заходів державного регулювання.

Зміст навчального посібника складається з чотирьох розділів. У першому розділі «Теорія та методологія аграрної політики» розкрито теоретичні та методологічні засади формування аграрної політики, визначено цілі й пріоритети аграрної політики, критерії результативності прийняття агрополітичних рішень. Здійснено класифікацію та узагальнено методологічні підходи щодо оцінки ефективності державної підтримки сільського господарства. Розкрито економічний зміст та оцінено

застосування інструментів регулювання попиту й пропозиції щодо регулювання агропродовольчого ринку.

В другому розділі «Аграрна політика України» проаналізовано та систематизовано основні етапи розвитку аграрної політики України, оцінено вплив та значення макроекономічних чинників на розвиток вітчизняного сільського господарства. Зокрема, етапи розвитку та сучасний стан земельної реформи, агропродовольчих ринків, податкове регулювання в сільському господарстві, забезпечення продовольчої безпеки країни, структура органів державного управління в галузі та законодавче забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України.

В третьому розділі «Аграрна політика країн світу» здійснено аналіз сучасних тенденцій світового продовольчого ринку в контексті очікуваних змін. Узагальнено основні етапи формування та розвитку аграрної політики країн ЄС, США, Канади, країн Латинської Америки, Китаю, Австралії та Нової Зеландії, РФ, Казахстану і Японії.

В четвертому розділі «Сучасні виклики суспільства та аграрна політика» охарактеризовано сучасні й потенційні глобальні виклики, що стоять перед суспільством та обґрунтовано роль аграрної політики в мінімізації їх негативного впливу. Обґрунтовано стратегічні пріоритети подальшого розвитку аграрної політики України на середньо- та довгострокову перспективу.

Автори висловлюють щирі слова вдячності рецензентам, пану Фолькеру Засе керівнику проекту «Німецько-український агрополітичний діалог», науково-педагогічним працівникам НУБіП України й інших вітчизняних і зарубіжних закладів вищої освіти за цінні поради, зауваження та побажання щодо вдосконалення структури, змісту й форми викладення матеріалу, які будуть враховані при перевиданні навчального посібника в майбутньому.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ THEORY AND METHODOLOGY OF AGRI POLICY

- 1.1. Теоретичні основи аграрної політики
Theoretical base of agricultural policy
- 1.2. Методологічні основи формування та аналізу аграрної політики
Methodological base of formation and evaluation of agricultural policy
- 1.3. Інститути та інструменти аграрної політики
Institutions and instruments of agricultural policy

1.1. Теоретичні основи аграрної політики / Theoretical base of agricultural policy

1.1.1. Взаємозв'язок між аграрною, загальною політикою та політикою суміжних галузей / Interrelations between agricultural, general and related sectoral policies

Аграрний сектор з його базовою складовою – сільським господарством, є системоутворюючим у національній економіці, формує засади збереження суверенності держави – продовольчу та, у визначених межах, економічну, екологічну й енергетичну безпеку, зумовлює розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій. Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі вимагають адаптації до нових та постійно змінних умов, а відповідно – подальшого удосконалення аграрної політики¹.

Поняття «сільське господарство» трактується як галузь народного господарства, яка виробляє сільськогосподарську продукцію, включає рослинництво і тваринництво та первинну переробку продукції. Ця галузь забезпечує потреби населення в продуктах харчування і в сировині для текстильної, взуттєвої, парфумерної і харчової промисловості.

Сформована на початку 80-х років XX ст. у колишньому СРСР система агропромислового комплексу (АПК) як сукупність галузей національної економіки, що зайняті виробництвом сільськогосподарської продукції, її зберіганням, переробкою і реалізацією населенню не відображає у значній мірі закономірності розвитку сучасного агропромислового виробництва.

Цільовою функцією АПК було задоволення потреб населення не тільки в продовольстві, а й інших предметах споживання, що вироблялися переважно із сільськогосподарської сировини. Це й стало основним критерієм формування складу різних галузей народного господарства, що увійшли в АПК. Зокрема, до складу АПК входили сільськогосподарське машинобудування; сільське, рибне і лісове господарство; харчова і переробна промисловість; сільське будівництво; матеріально-технічне постачання та агросервісне обслуговування, виробнича і соціальна інфраструктура.

АПК розглядався як багаторівнева система, що складалася із взаємопов'язаних елементів, визначальним серед яких було сільське господарство, яке традиційно вважається однією з природо-експлуатаційних галузей народного господарства, чия продукція має біологічне походження. Такий підхід до АПК був характерний і прийнятний в умовах адміністративно-командної системи (АКС), коли переважна частина ресурсів належала державі, яка регулювала виробництво, споживання, ціни на усі види продукції різних галузей, включаючи і сільське господарство. Держава визначала, встановлювала і регулювала різноманітні відносини, якім між суб'єктами господарювання, використовуючи для цих цілей апарат Держплану, банківської кредитно-фінансової системи й інших державних структур. Тобто, діяльність суб'єктів господарювання і відносини

¹ Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 р.

між ними перебували в безпосередньо у віданні держави, а самі суб'єкти – належали їй.

У системі АПК за час проведення реформ відбулися специфічні соціально-економічні процеси, які характерні для перехідного періоду. Так, у сільському господарстві – це створення нових суб'єктів господарювання на базі колишніх колективних сільськогосподарських підприємств; в агропромисловому виробництві – формування гуртових ринків продовольства і сільськогосподарської сировини; у сфері переробки сільськогосподарської продукції та агросервісу – приватизація й утворення нових підприємницьких структур. Таким чином, по-перше, з початку проведення ринкових реформ був порушений головний принцип системи АПК – принцип цілісності комплексу. Як наслідок, розпалася організаційна структура АПК. По-друге, відбувся дисбаланс виробничо-економічних інтересів не тільки за межами, а й всередині АПК. Йдеться насамперед про інтереси між сільськогосподарськими товаровиробниками, з одного боку, і переробними підприємствами та агросервісними структурами – з іншого [6, с.90–91]. Проте, незважаючи на наведене вище, всі ці структури входять до єдиної агропродовольчої системи країни.

Агропродовольча система являє собою сукупність видів діяльності щодо забезпечення населення країни харчовими продуктами, а промисловість – сільськогосподарською сировиною і складається з наступних взаємопов'язаних елементів (рис. 1.1.):

- матеріальний базис системи – галузі матеріального виробництва (сільське господарство, сільськогосподарське машинобудування, харчова та переробна промисловість, об'єкти інфраструктури, що беруть участь у виробництві і реалізації сільськогосподарської сировини та продовольства, а також їхня ресурсна база (включаючи водні, лісові та земельні ресурси, які поки що вилучені з економічного обороту);
- сукупність суб'єктів агропродовольчого ринку – сільськогосподарські товаровиробники, споживачі, постачальники ресурсів, посередники, трейдери, експортери та імпортери;
- інституційна структура – аграрні біржі; агроторгові домівки; банки; консалтингові фірми, страхові компанії; органи державного управління в системі агропромислового виробництва; профспілки; різноманітні асоціації товаровиробників, аграрна освіта та наука і т.п.;
- власне агропродовольчий ринок як система економічних регуляторів – система економічних механізмів, що регулюють процеси виробництва, переробки, зовнішньої торгівлі, розподілу і збуту агропродовольчої продукції;
- сільські території (рис. 1.1).

Структура ведення сільського господарства досить складна і має подвійний характер. З одного боку, це сукупність систем галузей: рослинництва і тваринництва, які у свою чергу поділяються на низку підсистем. З іншого боку, система ведення господарства – це ціла сукупність декількох компонентів і характеристик. По-перше, стан розвитку агропромислового господарства, наявні виробничі ресурси та їх використання. По-друге, кооперація, спеціалізація та інтеграція виробництва. По-третє, організаційно-правова форма та моделі суб'єктів господарювання. По-четверте, завдання системи по виробництву продукції та задоволення в ній потреб суспільства, вимоги прибуткового ведення господарства. По-п'яте, організаційно-економічний механізм управління².

² Алексеев В.В. Агропромышленный менеджмент / Алексеев В.В., Агаев Б.В., Сагдеев М.А. – М. : ООО «ДеКА», 2003. – С. 92.

CONTENT

Introduction.....	6
Part 1. Theory and methodology of agricultural policy	8
1.1. Theoretical base of agricultural policy.....	9
1.1.1. Interrelations between agricultural, general and related sectoral policies	9
1.1.2. Definition and specifics of agricultural policy	14
1.1.3. Historical aspects of the origin of macroeconomic regulation	26
1.1.4. Conflict area of business interests and public demands at the policy context	33
1.1.5. State support as the solution for agricultural policy implementation	43
1.2. Methodological base of formation and evaluation of agricultural policy	49
1.2.1. Aims and priorities of agricultural policy	49
1.2.2. Efficiency criteria of state regulations in agriculture	56
1.2.3. Methodological approaches to assessing the effectiveness of state support for agriculture	62
1.2.4. The concept of costs and the concept of utility in applied welfare economics	66
1.2.5. Application of welfare analysis.....	70
1.2.6. Approaches for modeling and policy analysis.....	73
1.2.7. Modelling of agricultural international trade and analysis of internal agricultural and trade policy.....	78
1.3. Institutions and instruments of agricultural policy	82
1.3.1. Role of institutions in the development and regulation in agriculture.....	82
1.3.2. Demand regulation tools.....	87
1.3.3. Supply regulation tools	94
1.3.4. Instruments of foreign economic activity regulations	99
1.3.5. Institution, infrastructure and information regulation instruments.....	106
Part 2. Agricultural policy in Ukraine.....	111
2.1. Development and evaluation analysis of agricultural policy in Ukraine	112
2.1.1. Privatization and development of land relations.....	112
2.1.1.1. Social and economic expectations from land reform in Ukraine.....	115
2.1.1.2. Organizational and economic principles and directions of effective land usage.....	117
2.1.1.3. International experience of land market functioning and its development in Ukraine	120

2.1.2. WTO accession and EU Integration opportunities and requirements (DCFTA)	123
2.2. Current state of agriculture business in Ukraine	130
2.2.1. Land ownership and land usage	131
2.2.2. Production dynamics of gross output and and gross added value in agriculture and its share in national economics	140
2.3. Macroeconomic factors of agricultural policy	144
2.3.1. Social and economic indests of agricultural economics development.....	144
2.3.2. Social and economics expectations from land reform in Ukraine	146
2.3.3. Taxes and its influence on public welfare	148
2.3.4. Tax regulations in agriculture	151
2.3.5. Food security and food safety	159
2.3.6. Organizational and economics basics and directions of effective land usage.....	172
2.3.7. Economic essence, purpose and principles of financial provision of the agriculture in Ukraine	175
2.4. Modern Legislative and institutional framework of agriculture	181
2.4.1. Regulative and managing state bodies of agriculture in Ukraine	181
2.4.2. Legislative base for agricultural development in Ukraine	191
Part 3. Agricultural policy in the world	202
3.1. Modern tendencies of world food market in context of new changes.....	204
3.2. History of development and its main stages of the Common Agricultural Policy (CAP) in European Union.....	214
3.2.1. Agricultural policy in European Union – historical aspects.....	214
3.2.2. Management bodies and functioning mechanism of CAP	220
3.3. Agricultural policy in USA and Canada	246
3.3.1. Agricultural policy in USA	246
3.3.2. Agricultural policy in Canada	259
3.4. Agricultural policy in Latin America.....	266
3.4.1. Agricultural policy in Brazil	266
3.5. Agricultural policy in China	277
3.6. Agricultural policy in. Australia and New Zeeland	281
3.6.1. Agricultural policy in Australia	281
3.6.2. Agricultural policy in New Zeeland	284
3.7. Agricultural policy in Customs union countries	291
3.7.1. Agricultural policy in. Russian Federation	291
3.7.2. Agricultural policy in Kazakhstan	304
3.8. Agricultural policy in Japan	311

Part 4. Modern public challenges and Agricultural policy	317
4.1. Urbanisation, migration and limits in land resources	318
4.1.1. The essence and features of urban processes	318
4.1.2. Factors influencing the development of agricultural policy	321
4.1.3. Transformation of land use in urbanization	321
4.1.4. Features of urbanization in Ukraine	324
4.1.5. Concept of support of rural territories in agricultural policy	326
4.2. Climate changes	329
4.2.1. The essence and features of climate changes	329
4.2.2. Factors influencing the development of agricultural policy	332
4.2.3. Climate changes and economic efficiency of agricultural production	333
4.2.4. Adaptation measures in Ukraine	335
4.2.5. Mechanisms for adaptation to climate change in agricultural policy: EU experience	337
4.3. Production of energy from biomass	339
4.4. Environment – land, air, water	344
4.4.1. The essence and peculiarities of the potential challenges of agricultural development	344
4.4.2. Фактори впливу на розвиток аграрної політики / Factors influencing the development of agricultural policy	349
4.4.3. Assessment of external costs	350
4.4.4. Environmental sustainability of agriculture	353
4.4.5. Basic mechanisms of regulation and support	358
4.5. Animal welfare and the quality and safety of food products of animal origin	360
4.5.1. The essence of animal welfare – relevance and urgency	360
4.5.2. Factors influencing agricultural policy	365
4.5.3. Assessment of animal welfare and compliance with the safety and quality standards of products of animal origin	368
4.5.4. Review of the state of development and results of EU compliance	371
4.5.4.1. Changing the cost of meeting animal welfare requirements in the EU	371
4.5.4.2. Changing the cost of meeting the requirements for quality and safety of food products of animal origin in the EU	373
4.5.4.3. The cost of meeting compliance and competitiveness	376
4.5.5. Ethical treatment of agricultural animals in Ukraine	378
References	379
Chapter 1	381
Chapter 2	382
Chapter 3	385
Chapter 4	384

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В.

АГРАРНА ПОЛІТИКА

Навчальний посібник

Київ
Видавництво Ліра-К
2018

ISBN 978-617-7605-77-4

9 786177 605774

Німецько-український
агрополітичний діалог